

Б 43

м.м.м.

7

БАЛГАРСКИ ТУРИСТ

1922

Год. XIV. Януари — 1922 Книга 1.

14131

БАЧКОВСКИЯ МОНАСТИР

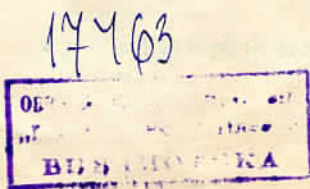
ОБИЧАЙТЕ БЪЛГАРИЯ!

от Ив. Вазов.

Може би някои да намерят прекалени моите възхищения от нашите планински покрайнини; може би да ме заподозрят в преувеличение тяхните хубости и в усиляне багрите на картините, които повече отбелязвам, отколкото рисувам. Възможно е. Но аз съм искрен в предаването впечатленията си, защото всичко, каквото съм виждал, аз съм го и чувствувал като българин. Всичко за мене е мило, прекрасно, величествено, а главно — мило. Плувал съм и из Швейцария, гледал съм и Алпите с сините езера, с вечните ледници на чуците им, възвисили челата си непостижимо високо в небесата. Но всичките тия чудеса на природата са ме поразявали, като са ме оставяли хладен. Те не са говорили и на сърцето ми с своите странни имена, странни кръгозори,

странен език, що звучи там. Чужда ми е тази природа и аз съм чужденец ней. Дивил ѝ съм се, но не съм я обичал. А България? Всичко ми е родно, близко до душата. Всяка горичка долинка, канара, връх, ми говорят на език познат, чувствавам, че те са мои, наши, български, и аз съм техен, почти плът от тяхната плът, един въздух и едно слънце са ни хранили и отрастили... Всяка нейна красота ми е скъпа, всяко нейно величие е по-велико за мене и ме прави да се гордея. И чини ми се, че никоя земя на света не е тъй красна — може би и това да е една от причините на моята егоистична любов към нея... Но кой казва, че България не е много хубава, божествено хубава и величествена? Елате, елате, та погледайте!

(Из Видено и Чуто — Мусала)

В БАЧКОВСКИЯ МОНАСТЪР

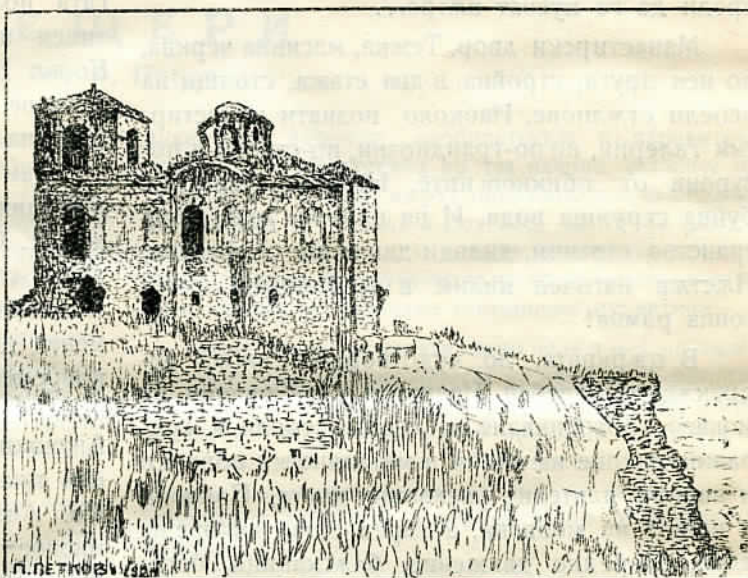
Родопи. Чепеларски проход. Никъде тежестта на историята не се чувства така непосредствено, както в планински проход. Широката равнина от векове покорно служи за жилище и житница, за път и гроб на човека. Но също така тя неизменно изтрива следите на „мир и война,“ преживяни на нейните гърди и отново представя първобитие, привличащо с своята девственост. Планинският проход — „тесен трънлив път“ сред враждебни височини, — с векове пази паметта за „подвизи и слава“ на своето минало.

Долината означава свобода на индивидуално творчество: „където поискам, там отивам“. Затова тя е люлка на прогреса, „поле на историята.“

Прохода е предвечният детерминизъм на битието: от година на година, от век на век, по същата пътека, крачка по крачка... Затова той е неизчерпаем кладенец на археологията.

Като влизате в Станимака, виестъпват в властта на минали дни. Ето там се издига на мряморна скала Асеновата крепост; високо горе се чернее силует на стени и развалини на църква. Под наведени скали лъжатуши път. Бял мряморен прах се пуши под колелетата на екипажа. Малко по-нагоре се вие старият път, който некога е довел императора Алексангела към непристъпната крепост (края на XII в.). След няколко години по същите камъни се качиха на височините кръстоносците — франки, а в 1205 год. тук се разыграл героически епизод на рицаря Рение де Трит. С петнадесет рицари и наемна дружина, обсаден от всички страни, той издържал тринадесет месеца борба и имал щастие да доживее момента, когато отряд венецианци, дошли откъм юг през Родопите, му донесли спасение. Великият историк — летописец на кръстоносните походи, Вихардуен, сам предводителствувал рицарите.

След това войските на Калоян завзеха крепостта и в 1207 год. българският владетел Слав приел в нея латинският император Хенрих, като получил в подарък от него „два коня и дружина наемна войска.“ А след четвърт век Асен „цр българомъ и гръкомъ таже и прочимъ странамъ“ изсече своя знаменит надпис на крепостната скала. Гърци, Ив. Александър, Султан Муса (началото на XV в.), влизали в ония крепостни врати, които сега в живописни раз-

Асеновата крепост.

валини увенчават отевсните височини...

Горещ ден. Напред и назад се движат по шосето стотици екипажи, коли, полуградски брички с бели платна и прочутите станимашки ланда. Зачервени физиономии се навеждат от черните пазви на херметически затворените кола. Весели гласове се обаждат и закачат от тропачите брички; на друсливи каруци се клатят с разбъркани коси глави на селски хубавици, розовите бузи на които често трепкат, но не престават да се усмихват. Сред яркитпетна на различни форми неочаквано поглежедат удивени безмислени очи на овца, подкарана на „заколение.“ Това е шествието на манастирския събор в Бачково. Десет километра

непрекъсната тълпа в весело безредие, в задушен прах, ослепяюще слънце и лъскави бои.

Около манастиря непреривен стан. Кръжмата до водопада замрежена от хора. Изкопите, брега на реката гъсто налепени с коли. Огньовете горят. От страни на шосето поток от хора тече в широка струя, вие се в водовъртеж до всеки продавач, до всяка „вжртележка“, пред латерните. Пъстра тълпа ни блъска до самите манастирски стени. Низки врати, засенчени с малка наведена пристройка като балкон, с дупка в пода. Некога през това отворстие хвърляли хлеб и питали закъснелия пътник преди да го пуснат вътре...

Манастирски двор. Тежка, масивна черква, до нея друга, стройна, в два етажа, стоящи на дебели стълбове. Наоколо познати манастирски галерии, но по-грандиозни, по-строги и по-сурови от обикновените. Няколко чешми с буйна струяща вода. И на цялото това пространство стотици, хиляди движущи се фигури. Пъстр източен килим в неподвижна монотонна рамка!

В църквата, до чудотворната икона непрекъснат молебен. Невнятни възкливания на монаси, потрепкване на свещи, топли и сумрачни ликове на икони в металически обвивки и наивни дантели; увехващи цветя. Поклони и шепот на молитви, а наред с тях викове на деца, безредно движение, блъсканица, богомолци на закуска там в жъгла при монашеското кресло; спящи фигури в „неочаквани пози.“

В егуменските покои коридора препълнен с „приношения.“ Купища дрехи, платнени ризи с кървави петна на шевици, далечни потомци на антични туники; източни пояси, неизмерно дълги, в които се завива телото, в ярки персийски бои; позлатени носии — последните преживявания на византийския разкош; плисирани бръшници и небесно сини дантели — анахронизъм на европейските моди. Цел исторически конгломерат в национален „букет.“

Наред „сжкровищницата.“ С изплашени, богобоязнени лица куп бабички гледат на златото и среброто, дивят се на безценните камъни и целуват мощите, обвити в скъпи ризи. Чернеят се лавици с бледнеещи ръкописи в

груби кожени корици. С гвоздей, на бела стена разпъната безценна плащаница от XIV в., сжкровище на копринена шевица, балканска работа.

Долу, в магерницата, грандиозен огнен стълб се издига към почернелия свод, отнасящ към небето огнени езици и вихър искри. Наоколо наредени почернели сждове. Обляни в мазнини се лъщят „жертвени“ агнета. В жертви опалови очи трепти жив огнен отблесък. Медно червени фигури, като изваяни, седят приклепнали наоколо и чакат обед. Изпъжнявайки хилядолетен обичай тук всякой премерва своята дървена отрезка към другата половина, втикната в агнето — примитивен начин за установяване собствеността. Колко приятен е този обичай в времето на танкове, дреднаути, репарационни комисии и лиги на народи!..

Там горе е кацнала „Църквата-гробница“, преживяла заедно с манастиря целия му дълъг живот. Сам великият доместик на византийския двор, славния полководец на победоносните Комнени, Григори Пакурян, погрузинчен арменец и цариградски сановник, построил едновременно с манастиря този параклис за успокоение на своето собствено тело. От далечна Антиохия докарали по завещание и погребали пак тук и останките на брата му Аспаси. Цар Ив. Александър положил „труд и тщание много“ за поправяне и ремонт на зданието и увековечил за потомството своя портрет там, дето е затворил с стени отворените по-рано арки, така отдавайки дан на потребността на всяка епоха: да се влее обязательно ново вино, макар и в стари мехове.

Ритмични арки на фасадите, корнизи и нервюри, златна антична мерка, в редуване на двуцветна облицовка. Вътре живопис. Спокойни сенки на фигури на светци едвам излизат в слаб релеф на повърхността на стените. Те са се спрели в ход, в бяг, обжрнати и вцепенени навеки в блаженство, видели Бога. Нежен синкав ефир или райската градина са им заменили пъстрите дребности на земните пейзажи. Просветени от Таворско сияние одежди се преливат в бело, розово, небесно синьо. Стиснали се устни, като прозрачни кехлибари светнали лица и широко открили се „негледащи“ очи.

Портиката на църквата виси над пропасть като орлово гнездо. Залезващото слънце по-червява лозята в срещните планини, зелени водопади от листа падат стръмно под краката в долината. В далечната дълбочина при широкия брег на Чая, в грамадни кржгове разхвърлен стан на богомолци. По две наред, поставени в окръжност коли, покрити с бело-кафяви покривки. Три... четири... пет... неподвижни кржга; вътре запалени огньове, а около тях се вие и развива, стяга се и се разпуска като

пружинно тело на змия многолюдно хоро. Ако се прислушаш, ще дочуеш звук на тжпан и тягостен глас на инструмент.

Изглежда, че времето е спряло. Ето сега ще се задвижи мравуняка, ще се разсипят хората, ще се заблжскат до колите и хиляди каруци под виковете на народа ще заскърцат по пжтя, с това скърцане, което довеждало в ужас умирающия Рим, когато Атила в опиянение и страх приближавал по „свещената улица“ стените на вечния град.

А. Г.

*

ПЕЩЕРИ

От Р. Попов.

Поради геоложкия характер, който има България, тя е твърде изобилна с пещери. В научно отношение те представят голям научен интерес. Първо. Пещерите са седалища на важни хидрохимически и физически процеси, които са ставали в тях още от времето на образуването им, ставали са през целия период на тяхното съществуване, стават и днес. Второ. През четвъртинната (дiluвиалната, постплиоценова) епоха в тях са живели разни животни, които след смъртта си са оставили своите кости да бъдат заровени дълбоко от пещерния насип. Трето. В ония далечни времена, когато човек се е намирал в първобитно състояние, когато не е познавал още металите и не е умял да си строи жилище, той е дирил убежище в тия естествени подземия. Четвърто. Пещерите стоят в свръзка с разни предания, суеверия и пр., които почти навред ще чуем да разказват. Най-последно много пещери са служили за скривалища било в време на война, било когато е възбуждала някоя епидемия (напр. през „чумавото време“).

Предвид на всичко гореказано заслужава да се обърне на пещерите по-голямо внимание. Редко има любители на природните красоти, които да не са посетили през живота си поне една две пещери; малцина са обаче ония, които знаят голямото научно значение, което имат последните. С няколко статии накратко бихме желали да запознаем читателите с пещерите у нас, уверени, че те ще възбудят по-голям интерес между туристите и с по-голямо любопитство ще почнат да се посещават.

Образуване на пещерите. Пещерите могат да се образуват само в варовити и мраморни скали (пещерите в Искърския пролом, тия из Сев. България, при гара Сестримо и пр.). За да се образува една пещера, необходимо е подпочвената вода да може да проникне в някоя скална пукнатина. Такива

пукнатини най-вече изобилствуват в варовитите скали. Те са образувани по два начина. Малките от тях, които се срещат върху повърхността, са образувани главно от студа, а другите, които се срещат по-дълбоко, често пжти голями по няколко десетки метри, дължат образуването си на тектонични причини, затова ги наричаме тектонични пукнатини.

Известно е, че водата която пада в вид на дъжд или сняг върху повърхността на земята, се разпределя по три пжтища. Една част се изпарява, втора образува голями или малки порои и се изтича, а трета част се поглъща от почвата и прониква в малките скални пукнатини, от дето се събира в по-голямите и най-последно в вид на извор се появява в низините.

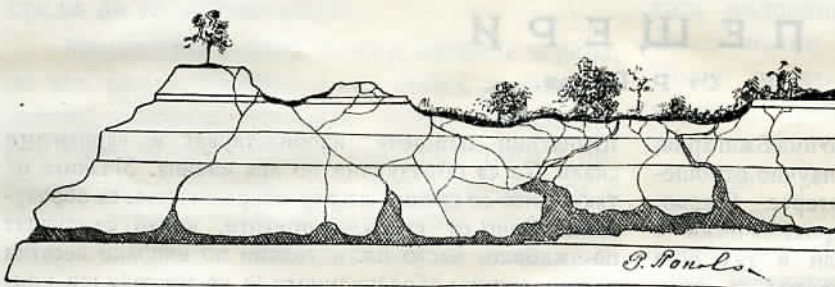
Когато вали, дъждовните капки поглъщат от въздуха въглеродния двуокис (CO_2). Поглънатата от земята вода се обогатява с още CO_2 , понеже последният в горните слоеве на почвата се среща като продукт от гниенето на органическите вещества. Повече или по-малко наситената с CO_2 вода показва кисела реакция (въглеродна киселина) и има свойство да разтваря варовитите скали в форма на кисел калциев карбонат (CaCO_3).

Както видяхме, поглънатата от почвата вода най-напред прониква в малките скални пукнатини. От там се събира в по-голямите и щом намери по пжтя си една по-значителна пукнатина, каквито са тектоническите, протича през нея, като действа на скалата по химически начин (разтваря CaCO_3), а с масата си — по механически. По този начин и скалата, през която се шири тектоническата пукнатина все повече и повече се измива, пукнатината се разширява и дава възможност да прониква в нея повече вода, а заедно с това и процесът на разяждането се увеличава. След дълъг период от години

на мястото на пукнатината ще се образува пещера чиято форма и размери ще зависят от формата и големината на пукнатината, както и от силата на хидрохимическия процес. (Обр. 1).

За да се образува една пещера нужни са много години. По-голямата част на пещерите у нас са започнали своето образуване в края на третичната и началото на четвъртичната епоха, когато валежите изобщо са били по-изобилни. Образуването на пещерите продължава и днес, обаче то става бавно и няколкото десетки години, докато трае нашият живот, не са достатъчни за да забележим тяхното нарастване.

След четвъртичната епоха, когато климатичните условия се променят и валежите намаляват, водата в много пещери престава да тече, в други си пробива нов път, а в трети продължава да тече и до

Обр. 1.— Идеален надлъжен разрез на една пещера.

днес (пещерата при Лакатник, „Звндана“ при Шумен, „Глава Панега“ и др.)

По отношение на форма и размери пещерите у нас представят голямо разнообразие. Има пещери дълбоки само няколко метра, но не рядко се срещат и такива, дълбочината на които достига няколко стотини метри. Голями пещери се срещат в Карлуковско, Дреновско (до манастиря „Св. Архангел“) Ловчанско (Девитаковата пещера), Белоградчишко, пещерата при с. Магура, „Свинската“ и „Хайдушката“ пещери при Карлуково и пр.

Големината на входа на дадена пещера не стои в никакво съотношение с нейните размери. Много пъти ще видим пещери с малък вход, през който човек едва прав може да се промъкне, но щом влезе вътре, откриват се грамадни зали високи от 10—30 а някъде и повече метри. Напротив, срещат се пещери с грамадни входове, обаче не сте изминали 10—15 метра от входа и пещерата става непроходима. Когато проучва една пещера, човек не трябва да се задоволява да изследва само леснодостъпни места. Не са редки случаите, когато пещерният насип затваря незначителни входове, които ако успеем да разчистим и преминем през тях, ще попаднем в нови отделения, които в научно отношение много пъти представят по-голям интерес. По-голямата част от пещерите у нас нямат изход. Към дното обикновено завършват с стена, тесен канал или пукнатина. Срещат се обаче и такива с

по-голям или по-малък изход. Интересна в това отношение е „Светлата пещера“ при Карлуково, както и „Зиданка“, също там. Първата от тия две пещери преди всичко привлича внимание със своите грамадни размери. Преминавате през нея, без да имате нужда от изкуствена светлина, и в края ще се отзовете при голям изход, през който поройните води от платото се промъкват и изтичат при входа. Левият клон на пещерата „Зиданка“ ще ви отведе до един изход, който се отваря върху стръмните скали на височина няколко десетки метри.

Образуване на сталактити и сталагмити. —

По-горе казахме, че подпочвената вода, повече или по-малко наситена с въглероден двуокис, разтваря от варовитите скали калциевия карбонат. Ако такава вода се появи на повърхността, при по-слабо налягане, киселия калциев карбонат се разпада на въглероден двуокис (CO_2) и калциев карбонат (CaCO_3). Последният се поляпа по предметите в вид на варовити кори. Същото става и с подпочвената вода, която съблзи от тавана или стените на пещерите. Отлъченият калциев карбонат се отделя и олепя по тавана на пещерята, дото докато течението на времето образува форми, подобни на ледени шушулки, наречени сталактити (Обр. 2, А). Рядко са пещерите у нас, дото човек

може да се любува на подобни красиви форми. Всеки, който посети една пещера, едва ли не счита за дълг да отчупи по един сталактит за спомен и да унищожи няколко. Още не напуснал пещерата, сталактита бива захвърлен, като излишен баласт. По такъв начин красиви форми, които заслужават да бъдат запазени, ние безпощадно рушим, просто без да знаем защо. Идете напр. в „Хайдушката пещера“ при гара Карлуково. Вие ще видите красиви сталактити натрошени по пода на пещерата, като че ли някому са пречиали. Разказвах ни, че някой си охолник от София ги е трошил да украси своя парк пред къщата си. В културните страни това не правят, защото там природните хубости са тачат, за да може всеки да се любува на тях. Дали съзнанието да се пазят хубостите и богатствата на нашата природа ще дойде скоро и у нас, ние не знаем, но мислим, че в това отношение туристическите дружества биха могли да направят много нещо.

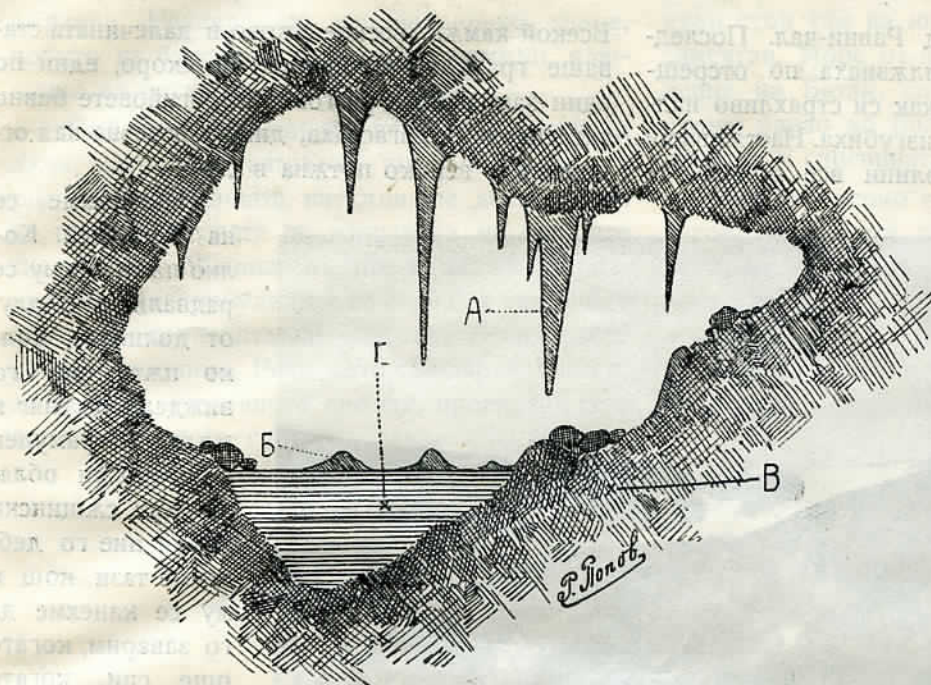
Много пъти въглеродният двуокис, който се освобождава от подпочвената вода в пещерите, ако не може да се разнесе от въздушните течения, се събира като газ по-тежък от въздуха в пещерните низини. Такива места са опасни за посещение и в тях не бива да се стои продължително, понеже въглеродният двуокис е газ задушлив. В него горящите тела изгасват. Ако при едно посещение на пещера в някои от завоите ѝ забележим, че свещите или

лампите, с които светим, почват да гаснеят, това е признак, че има набран въглероден двуокис, и не бива да влизаме по-навътре.

някои пещери течението стават силно, че запалена свещ може да угасне. Такъв случай сме констатирани напр. в пещерата „Голяма Лиса“ при с. Беляковец (Търновско).

Въздушните течения в пещерите значително се усилват, ако навън вее вятър. Нощно време посоката, по която се движи пещерният въздух, е тжко обратната.

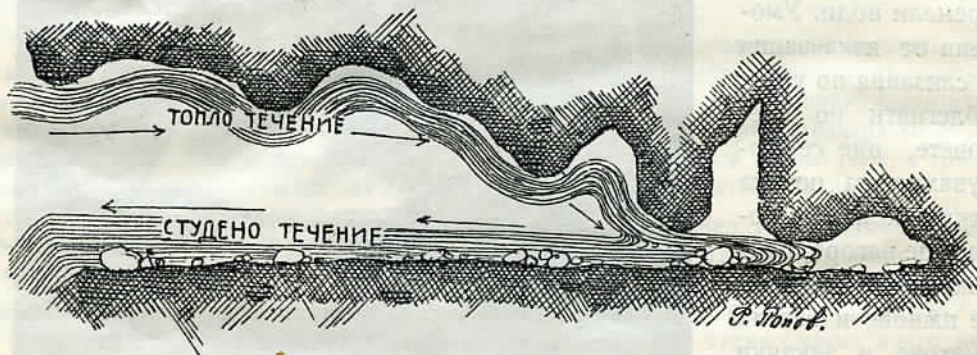
Това явление бихме могли да си обясним по следния начин: когато леден въздухът на открито (извън пещерата) се нагрее, добива по-малка гъстота, тогава пещерният въздух, като по-гъст почва да изтича по пода на пещерата навън (студено течение). В същото време топлият въздух отвън влиза в пещерата (топло течение), за да заеме мястото на студения въздух, но докато стигне дъното на пещерата изтича и слиза към пода, а от там изтича навън. Тази цирку-

Обр. 2. — Напречен разрез на пещера: А. сталактити, Б. сталагмити, В. скала, Г. насип.

Въздушни течения в пещерите. В по-големите пещери почти винаги съществуват въздушни течения, благодарение на които въздухът значително се пречиства. Ако запалим огън при входа на една пещера, ще забележим, че димът стигне до тавана на последната, отпразва се навън. Или ако поставим горяща свещ на пода на пещерата, ще видим, че пламъкът ѝ се наклонява към входа; а същата свещ поставена при тавана, пламъкът ѝ се наклонява в противоположна посока. В завоите на

лация на въздуха даваме на обр. 3. Сутрин преди изгрев слънце става тжко обратното. Топлият

Обр. 3. — Надлъжен разрез на една пещера.

въздух от пещерата тече от вън навън, а по пода се промква хладният въздух.

(Следа).

БЕЛМЕКЕН

Ноща ни завари под Равни-чал. Последните слънчеви лъчи се плъзнаха по отсрещните високи върхове, некак си страховито надникнаха в долините и се изгубиха. Настъпваше полумрак, върхове и долини все по-вече се сливаха и скоро се образува безкрайна тъмна маса. Едно по една капваха в висините небесните кандилца, загледаха се любопитно в тишината, погребваха и наново тръгваха по необятния си път.

Заблещяха грамадни огньове на брега на планинското езерце, срещните скали на Равни-чал страхотно се огледаха в ноща, оживиха се тихите задремали води. Уморени от изкачвания и слизания по урви, облегнати по клеквете, ние се любувахме на потока искри, който се понасяше нагоре, подтиквахме догорелите пжнове и весели смехове и закачки ехтах в самотата. Нейде далеч се обади кучешки лай, чу се некакъв вик, долините го подеха, приповториха и всичко пак утихна.

— Вжлк е! обади се некой. — Мечка! казавтори и разкази за страшни срещи и зимни бури, за загубени пътници в планината, за диви зверове обикаляха нашия стан. От всекжде като че ли почнаха да надничат в тъмнината невероятни митологически същества.

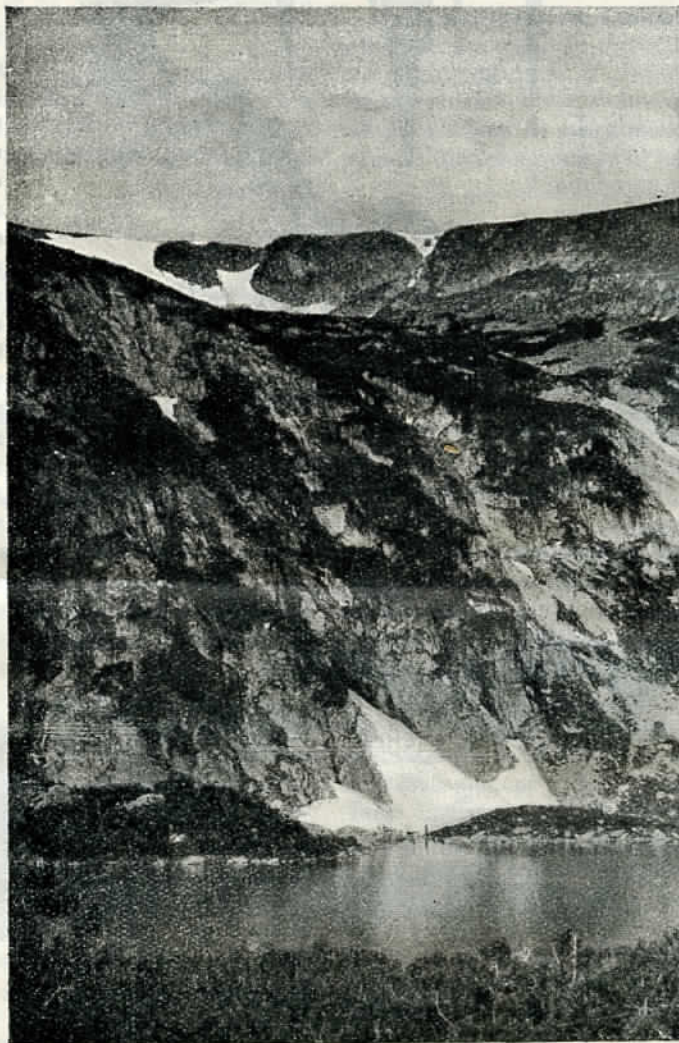
Всекой камък, всекое дърво в далечината ставаше грамадно чудовище. Но скоро, един по един замлъкваха разговорите, огньовете бавно затлеяваха и загасваха, димът изчезна над огнищата и всичко потъна в сн.

Изкачвахме се на Белмекен. Колко пъти сме му се радвали от долу, от долината, колко пъти сме го виждали в сняг и мъгла, награмуден с буреносни облаци. Кат същински ловци ние го дебнехме тази нощ и му се канехме да го заварим, когато още спи, когато челото му още не е намръщено.

Незагубила се още тъмнината напустнахме нощния си лагер и водите на тихото езерце и се понесохме нагоре към върха. Всеки замислен за това, което ще види, за това, което ще почувствува там горе, забърза и закрачи пободро по стръмнината. Сърцето бие силно, трябва да се спираме често, да хвърляме поглед

назад към изминатото, да поглеждаме към върха, като към некаква мечта. Още малко, още малко усилия и ние сме там. Ето некой се изгубиха вече зад скалите, те може би са вече на върха...

Далече, далече пред нас, на длъж и на шир природата се събуждаше. Там далече негде

Езерото под Равничал

денят вече чакаше зад планината, за да се втурне с колесницата си по майката земя. Остър студен вятър галеше вече пробудилите се върхове. Некакво си импровизирано знаме, побито на бързо на струпаните камъни, плющеше на висината.

Сжбудените планини, овенчани с слънчеви лъчи, като че разтварят широки криле, а там долу в низината настъпваше денят. Един по един върховете се изправяха на плещите си, тънката обвивка от дим и мъгла се раздираше над пробудилите се селца, а там нейде далече в хоризонта се очертаваха силуетите на нови планини. Реки като сребърни нишки, лъщеха на сутринното слънце, провираха се в долчинките и се губеха в равнината. Скали-

тите върхове на Мусала се надигаха там на запад, за да срещнат по скоро слънцето. Пирин с Ел-тепе, с белите си, като заледени, чукари стои там на юг — верен страж, замислен, замечтан. Море от планини се губи по направление на Батак, средногорските върхове се гушат близо до Балкана, а Витоша, останала самотна в синевината, почива още в полусън.

Все по-високо се издигаше слънцето на изток, последните сенки чезнеха в долините, вятърът утихваше, а там в планините се понесе към небето и първото облаче. Пратихме последен поздрав на Бяло море и Пирин, на Родопите и Рила и се загубихме из долините на дивния Белмекен.

Ив. Върджиев.

ЗАВЛАДЯВАНЕТО НА МАТЪРХОРН

от Ед. Хюмпр.

На 13. юли, една чудно хубава утрин, при сжвсем чисто, безоблачно небе, в пет и половина часа потеглихме от Цермат. Ние бяхме осем души: Мишел Кроз, стария Петър Таугвалдр с двамата си сина, лорд Франсиз Джглас, Хядоу, Хъдсън и аз. За да се движим по-плавно, ние вървяхме на ред един турист с един туземец.

Мен се падна младия Таугвалдр, който крачеше здраво и бе много щастлив, че можеше да вземе участие във възкачването и да покаже силите си. Мен се падна също да нося и меховете с вино, и през целия ден след всяка глътка аз тайно ги допълнях с вода, така че при следната почивка те биваха по-пълни от преди. Това се смяташе за добър знак и малко нещо като чудо.

Първия ден нямаше намерение да се качваме много на високо и затова не бързахме. В часа осем и четвърт ние взехме нещата, които бяхме оставили в параклиса на Шварцее и поехме по продължението на хребета, който съединява Хюрнли с Матърхорн. В единадесет и половина ние стигнахме подножието на върха и оставихме хребета, та се прехвърлихме по няколко стъпала на източната страна. Сега ние вървяхме вече по самия масив на Матърхорн и с очудване забелезахме, че много места, които от Рифел и даже от ледника Фурген изглеждаха сжвсем непристъпни, бяха така леки, че ние можахме да ги минаваме тичешком.

Още преди дванайсет часа ние намерихме на височина около 3350 метра хубаво място за нашата палатка. Кроз и младия Таугвалдр се изка-

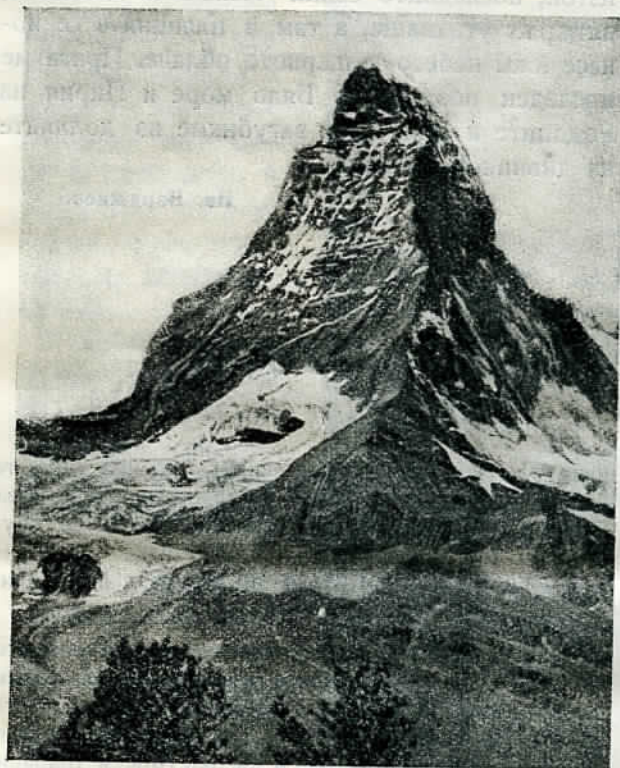
чиха по на високо, за да видят, що има горе, та да спестим време за утре. Те тръгнаха преко през крайниците на снежните преспи, които се спущаха към ледника Фурген и изчезнаха зад една скала, но скоро ги видяхме високо горе да се движат бързо напред.

Между това ние изградихме на запазено място хубаво подложие, на което можахме да построим палатката си, и чакахме с нетърпение завръщането на двамата. Камъните, които те изкарваха от равновесие, показваха, че те сж високо горе, и трябаше да се предполага, че пътят им бе лек.

В три часа след обед ги зърнахме най-сетне да слизат. Те бяха възбудени, оживени. „Петър, какво мислите, че ще ни кажат те?“ „Господа, те сигурно ще кажат, че не изглежда на добро.“ Когато те пристигнаха ние чухме сжвсем друго нещо. „Всичко добро, няма никакви мъжнотии, нито една едничка. Ние бихме могли спокойно да изкачим върха и да се върнем още днес.“

Докато бе светло, ние се пекохме на слънце, рисувахме или събирахме камъни, а когато слънцето залезе, обещавайки хубаво време за утре, ние се прибрахме в палатката и приготвихме за нощуване. Хъдсън вари чай, аз кафе, а след това се завихме с покривките си. Таугвалдрови, лорд Джглас и аз заехме палатката, а Хъдсън, Хядоу и Кроз предпочетоха откритото небе. Дълго още ехтахме скалите от нашия смях и от песните на водачите, защото ние бяхме щастливи в нашия бивак и не мислихме за нищо лошо.

На сутринта още преди изгрев слънце ние стоиме готови пред палатката и тръгнахме, щом стана достатъчно светло, за да може да се върви. Младият Петър тръгна сега напред като водач, а брат му се върна обратно в Цермат. Ние следвахме пътя, който бе намерен предния ден, и завихме след няколко минути зад издадината, която ни пречеше да виждаме от скалата източния склон. Сега ние видахме целия този спуск, който като исполинска естествена стълба се издигаше около хиляда метра

Матрхорн

на високо. Някои места се минаваха по-леко, други по-трудно, но нито един път не ни спря някое сериозно препятствие, защото всяко по-лошо място можеше да се заобиколи от лево или от десно. През по-големата част от пътя ние нямахме нужда от въжето и ту Хъдсън, ту аз вървехме напред. В шест часа и двадесет минути ние достигнахме една височина от около 3800 м. и спряхме да починем половин час. След това се изкачвахме непрекъснато до малко преди десет часа и на височина 4250 метра направихме втора почивка от 50 минути. На два пъти минавахме на югоизточния гребен и вървехме известно разстояние по него. Този обаче не бе от полза за нас, тъй като той бе по-развален, по-стръмен и винаги по-мъчен отколкото скатът. Все пак ние се държахме доста близо до него, защото ако се отдалечехме много, рискувахме да попаднем под ударите на хвърчащи камъни.

Тук ние бяхме стигнали вече под тази част на масива, която от Рифелберг и от Цермат изглежда отвесна, дори надвесена, и нemoжахме да вървим по-нататък по източната страна. Известно разстояние ние изкачихме по снега на гребена, който се спуска към Цермат, след което по общо съгласие минахме на десната, северната страна. Преди да направим това ние променихме реда, по който се движехме. Кръз излезе напред, след него аз, а след мен Хъдсън. Хъдоу и стария Петър останаха последни. „Сега иде нещо по-друго“ рече Кръз, като пое главатарството. Работата стана доста трудна и изискваше предпазливост. На няколко места човек едва намираще, къде да се задържи, и по тях требаше да вървят първи тези, които не тъй лесно се подхлъзваха. Общия наклон на планината тук бе по-малко от 40 градуса и празнините между камените блокове бяха изпълнени с сняг, така че само тук там се показваха камъни. Последните често биваха покрити с тънка ледена кора, която се бе образувала при топенето на снега. Тук ние имахме в малък мащаб един двойник на най-високия от Екреновите върхове (Points des Ecrins в Дофинé, южна Франция, 6. пр.), с тази само разлика, че там наклона надминава 50 градуса, когато Матрхорн едва достигаше до 40. Това бе едно място, което всеки опитен планинец можеше с сигурност да премине, и Хъдсън го изкачи — както въобще целия път, — без да има нужда от чужда помощ. Аз исках от Кръза сегиз-тогиз да ми подава ръка или го молах да изопне въжето, и след това исках да укажа същата помощ и на Хъдсън, обаче той отклоняваше това като ненужно. Хъдоу не бе привикнал на такъв вид работа и постоянно имаше нужда от подпомагане; но това бе само поради липса на опитност.

Тази единствено мъчна част на възкачването не бе особено дълга. В началото ние изминахме стотина, сто и двадесет метра почти в права линия преко през него, после изкачихме около двадесетина метра право към върха. След като свихме край една изложена скала, ние се отзовахме пак на сняг. Тук изчезна вече всяко съмнение. Матрхорн принадлежеше нам! Само още стотина метра удобен за ходене сняг ни донесе от него.

Да се върнем сега за момент при седемте италианци, които бяха тръгнали на 11. от Брийойл. От тръгването им бяха минали четири дена, и нас ни измъчваше мисълта, че те можеха да стигнат по-рано. Из целия път ние говорехме за тях и често ни се струваше, че виждаме хора на върха. Колкото по-високо се изкачвахме, толкова повече растеше нашето възбуждане. Колко лесно можехме да бъдем изпреварени в последния момент. Наклона намаля, ние можехме най-сетне да се отвържем, и Кръз и аз устройохме формено надбягване. В часа един и три четвърти света лежеше пред краката ни и Матрхорн бе победен. Ура! не се виждаха ни най-малки следи от нашите италиански съперници.

Все още не бе сигурно, дали не бяхме бити. Темето на Матрхорн представлява един неравен гре-

бен от около стотина метра дължина, и италианците може би бяха били на другия край. Аз изтичах до там, като се озъртах на лево и на десно по снега: Ура! той не бе допиран от човешки крак. Де бяха тези хора? Полу в съмнение, полу в очакване аз се надвесих над скалата. И веднага ги видях, само като точки се чернееха на гребена, много надалеч долу. Ръцете и шапката ми хвъркнаха в въздуха. „Кроз, елате тук!“ „Къде сж?“ „От там не ще ги вилите; тук долу.“ „А-ха, та те са още много далеч.“ „Кроз, те трябва да ни чуят“. Ние викахме, докато прегракнахме. Италианците изглежда да гледаха към нас, обаче не бе сигурно. „Кроз, те трябва да ни чуят“. Аз отжрколих един блок надолу и заклек другаря си в името на нашето приятелство да направи същото. Ние задълбахме гегите си в пукнатините и цял поток камъни изгърмя надолу по скалите. Този път ние бяхме сигурни. Италианците обжрнаха гръб и избягаха.

Много ми се щеше, водача на тая компания да беше в този момент при нас; защото нашият победен вик му известяваше, че той беше проиграл целта на живота си. От всички, които се опитваха да изкачат Матрхорн, той най-много заслужаваше да достигне пръв връха. Той бе първият, който се усъжми в невъзможността да се достигне връха, и единственият, който здраво вярваше, че изкачването ще се удаде. Той бе поставил като цел на своя живот, за слава и чест на родната си долина да спечели победата откъм италианската страна. Дълго време той имаше играта в ръцете си и вярваше, че играе отлично, но направи една грешка и я изгуби. От тогава за Кареля времената се промениха; първенството му в Валтурнанш се оспорва, нови хора се издигнаха и той вече не се сочи като недостижимия ловец, — но докато той е това, което е днес, не ще бъде тъй лесно надминат от други.

В това време пристигнаха и другите, и ние се върнахме на северния край на гребена. Кроз измъкна кола на палатката и го заби в най-високия сняг. „Да, ето ви пръчката на пряпорца, но къде е той?“ извикахме ние. „Ето го“ каза Кроз, сжблече блузата си и я окачи на пръта. Туй бе мизерен пряпорец; нямаше и вятър да го развее; но той бе виден от всякъде. В Цермат, на Рифел и в долината Турнанш го видяха. В Брьоилликуваха. „Ние победихме“, викаха, „Браво на Кареля!“ и „Да живее Италия!“ и готвяха голям празник. На другата сутрин радостта им изчезна, защото италианците се върнаха тжжни и отпаднали духом. „Намерихме си го“ казваха те. „Старите предания казват правото, горе на Матрхорн има зли духове. Ние сами ги видяхме. Те хвърляха камъни по нас.“

Ние се върнахме на южния край на гребена, за да изградим една пирамида, и след това се любувахме на гледката, що се откриваше пред нас. Бе един от необикновено тихите и ясни дни, след които обикновено настъпва лошо време. Въздухът бе сжвсем спокоен и чист от всякакви пари. Планините на стотини километри далеч се очертаваха с ясни черти и изглеждаха сжвсем близу. Всичките им склонове, хребети, гребени и скали, снежни полета и ледници се различаваха много добре. Приятни възпоменания за хубави дни на минали години се нижеха невикани пред нас, когато различавахме старите познания в далечината. Всички те ни се откриха. Нито един от по-първите върхове на Алпите не бе скрит от очите ни, аз ясно ги виждах пред мен, тези близки кръгове от великани с вериги, огромни скали и ридове на заден план. На първо място стояха Дан-Бланш, суров и велик, Габелхорн и изшиления Ротхорн, малко по-нататък Вайсхорн, който нямаше равен на себе си, върховете на Мишабелхорн, които имаха вид на кули, заобиколени от Алаинхорн, Щралхорн и Римпфишхорн, после Монте Роза с многото си върхове, Лискам и Брайтхорн. Зад тях следваха върховете на Бернските алпи на чело с Финстерархорн след това Семплонската група, Сен-Готарската група, Дизгация и Ортлер. На юг погледите ни се спираха на Хивасо в Пиомонтската долина и далеч още зад него. Двадесет мили отдалечения Визо изглеждаше да стои туку пред нас. Морските Алпи, от които ни делеха тридесет мили, бяха чисти и от най-слаба мъгла. След това идеха моята първа любов Пелву, Екренте и Меижж, показваха се групите на Грайските Алпи, а краят на запад завършваше потънал в слънчев блясак монарха на целия алпийски свят — Монблан. Три хиляди метра под нас лежеше зелените поляни на Цермат сжс своите алпийски колиби, из които бавно се издигаше синкав дим. На другата страна се показваха на дълбочина две хиляди и петстотин метра пасбищата на Брьоил.

В тая картина се редяха тжмни, мрачни гори и весели, слънчеви ливиди, буйни водопади и тихи езера, плодородни полета и голи, писти места, топли равнини и ледни висини, най-буйни форми и най-раскошни линии, смели, отвесни скали и вжлнообразни склонове, мрачни и скалисти гребени и бели, светящи снежни планини сжс стени, кули, игли, пирамиди, кубета и остри върхове. Това бе едно сжединение от всичко, що светът би могъл да даде, и всички контрасти, за които сърцето би могло да мечтае, беха представени там.

Ние прекарахме на върха около един час, пжлен с най-богати наслади. Той измина само че много скоро и ние трябва да се готвим за връщане.

(Следва).

РИГИ КУЛМ

от Марк Твен.

Риги Кулм е един импозантен алпийски масив от около 1800 м. височина, уединен, с широк кръгзор, богат с гледки на сини езера, зелени долини и снежни планини — една пълна, величествена картина 3000 мили в окръжност. Изкачването му може да стане с железница, на кон или пеша — както човек предпочита. Една хубава ясна утрина аз и моя компанйон в пълно туристическо въоръжение отплувахме с едно паракходче по езерото и слезохме в селото Веггис, на около три четвърти часа от Люцерн. Това село е в подножието на планината.

Не след много ние крачехме леко нагоре по покритата с листа конска пътека, и приказките почнаха да се низят както обикновено. Бе дванайсет часа по обед, прохладен безоблачен ден. Изкачването вървеше постепенно и гледките изпод надвесналите клони към сините езерни води, малките платоходки и изпъкналите скали бяха очарователни — същи видения от приказна страна. Всички условия за възкачването бяха отлични, и надеждите ни също. Защото скоро щяхме да се наслаждаваме за пръв път на онова величествено зрелище: изгрев на слънцето в Алпите — целта на нашия излет. Нямаше нужда (изглежда) да се бърза, защото според пътеводителя разстоянието пеша от селото до върха бе три часа и четвърт. Казвам „изглежда“, защото пътеводителят ни изигра вече веднаж — това бе за разстоянието от Алерхайлиген до Опенан — и сега може би се готвеше да ни изиграе пак. Ние бяхме сигурни само за височината, и от там ние сами си пресметнахме, колко часа са от основата до върха. Върхът е 1800 м. над морското равнище и само 1363 м. над езерото. След като вървахме половина час, ние разбрахме характера на нашето предприятие и се приготвихме за работа. Т. е. ние пазарихме едно момче, което срещнахме по пътя, да ни носи алпийските тояги, торбите, връхните дрехи и други неща, та да бъдем свободни за действие.

Предполагам, че ние ще сме се спирали често, отколкото това момче бе навикнало, да се излягаме на тревата и да изпусим по една лула, защото изведнаж то ни запита: как възнамеряваме да го пазарим, на парче или на година. Ние му ка-

захме, че може да продължава, ако бърза, на което то отвърна, че нямало особен и причини да бърза, но искало да стигне на върха, до като било още младо. Тогава ние му рекохме да върви, да остави нещата в най-високия хотел и да каже, че ние пристигаме веднага. На това то отвърна, че ще ни чака един хотел, ако успее, но ако те всички са заети, ще поръча да построят още един и да побързват, та да изсхне мазилката и боята, до като ние пристигнем, и кротко смеейки ни се скокна по пътеката нагоре и скоро се загуби от погледите ни. Около часа шест ние бехме вече доста на високо и гледката към езерото и планините бе станала по-обширна и по-интересна. Ние спряхме за малко в една гостоприемна и закусихме с хляб, сирене и чаша-две мляко на верандата, с цялата разкошна панорама пред очите ни, — па продължихме нататък.

След десетина минути ние срещнахме един зачервен, запхтян господин, който с исполински крачки стремително слизаше надолу по баира, като размахваше пред себе алпийската си гега и забиваше от време на време железния ѝ край, за да поддържа голямите си крачки. Той спря, почна да си вее с шапката, изтри потта от лицето и врата си с една червена кърпичка, попъжа една-две секунди и попита колко има до Веггис. Аз му казах три часа. Той погледна изненадан и рече:

„Що думате, от тук изглежда, като че ли бих могъл да хвърля една бисквита в езерото — толкова близко е. Това тук гостоприемна ли е?“

Аз му отговорих утвърдително.

„Добре, продължи той, аз не мога изтрая още три часа; това ми е достатъчно за днес: ще остана да ношувам тук“.

Тогава аз попитах:

„Близко ли е до върха?“

„До върха! Бога ми, вие току-що почвате да се изкачвате“.

Аз отвърнах, че и ние ще спрем в гостоприемната. И ние се върнахме назад, поръчахме топла вечеря и прекарахме една весела вечер с този англичанин.

Хазайката — германка ни даде чисти стаи с хубави легла, и когато аз и компанйонът ми си лег-

чахме, решихме да станем рано и да направим всичко възможно за първото ни наблюдение изгрева на слънцето в Алпите. Но разбира се ние бяхме капнали от умора и спяхме като стражари. И когато на сутринта се събудихме и втурнахме към прозорците, бе вече твърде късно, защото часа беше единадесет и половина. Това бе горчиво разочарование. Всеки случай ние поръчяхме закуска и казахме на хазайката да извика англичанина. Но тя отвърна, че той отдавна бил станал и зминал още на разсъмване, като много проклинал нящо си. Ние не можахме да разберем, каква е била работата. Той попитал хазайката за височината на мястото над езерото, и тя му каза 456 метра. Това бил целият им разговор, след което той ужасно се разсърдил. Той казал, че в една страна като тази, между глупаци и пжтеводители човек може в двадесет и четири часа да си спечели достатъчно невежество, та да има за цяла година. Хйри, моя компания каза, че нашият човек е бил зле информиран. И това ще да бе по всяка вероятност истината, защото думите му го издаваха за пеленаче.

Към обед ние излязохме и сжс бодра, енергична крачка потеглихме отново към върха. Като изминахме около двесте ярда и спряхме да починем, палейки лулата си аз хвърлих поглед на ляво и видях в далечината до лази бавно по баира като ис, полински червей чер дим. Разбира се това бе локомотива. Веднага ние се подпряхме на лактите си и заляпахме, защото никога още не бяхме виждали планинска железница. Скоро ние открихме тренчето. Просто невероятно изглеждаше, че това нящо ще може да пжлзи право нагоре по един наклон от петдесет градуса; но то бе там и вършеше това чудо.

След два часа ход ние стигнахме на доста прохладна височина. Тук покривите на малките овчарски колиби бяха наредени целите с големи камъни, които да ги държат да не хвържат, когато бушуват големите бури. Мястото наоколо бе диво и скалист, но покрито с дървета, мъх и трева.

Далеч там на отсрещния бряг на езерото се виждаха няколко села; и сега ние за пръв път можахме да наблюдаваме действителната разлика между тях и грамадните планини, в полите на които се бяха скътали. Когато сте в някои от тези села, то изглежда широко, къщите му високи и сжвсем не вжн от всяко сравнение с планината, която виси над него — но от тук, каква разлика! Така, както те стояха там, неми, замислени, с чела скрити в гонящите се облаци, планините бяха по-големи и по-пространни от всякога, а селата в полите им — когато зоркого око ги подири и немери — бяха толкова малки, почти невидими, и лежеха така плоско на земята, че най-точната прилика, която бих могъл да им намеря, е да ги сравня с кжртичини, засенчени от огромния масив на една катедрала. Параходчетата що плуваха долу в шеметни пропасти, се бяха смалили и заприличали на фини малки играчки, а лод-

ките с платна и с гребла — на лодки на феи, които живеят в чашките на лилии и яздат на бржмбари.

Току-що излязохме при една група овци, които хрупкаха трева край едно бистро поточе, що скачаше от тридесет метра висока скала, и изведнаж в ушите ни прозвуча мелодично „Лжл... л... лжл-лжл-лахи-о-о-о!“ което весело изкачаше от някакъв невидим източник наблизу, и разбрахме, че ние чувяхме за пръв път прочутият алпийски йодел (особено, джлго провикване) в родните му самотии. Ние разбрахме тоже, че това е сжщото онова оригинално сжчетание на баритон и фалцет, което ние у нас наричаме „тиролско тириликане“.

Провикването продължаваше и бе много приятно за слушане. Ето че и провиквачът изкочи — едно шестнайсет годишно момче, — и изпжлнени от радост и благоволение ние му дадохме един франк, за да се попровиква още малко. И то се провикваше, а ние слушахме. Като продължихме пжтя си, то ни изпрати великодушно с ново провикване. След около петнайсетина минути ние минахме край друго едно овчарче, което се провикваше, и му дадохме половин франк, за да продължава. И то сжщо ни изпрати с провикване. След това ние срещяхме провиквачи всеки десет минути. На пжрвия дадохме 40 ст., на втория 30 ст., на третия 20 ст., на четвъртия 10 ст., на номеро 5, 6 и 7 не дадохме нищо, а останалото време от деня откупувахме другите провиквачи с по един франк, за да престанат да се провикват. Като че ли май много се провикват в Алпите.

Около пладне ние минахме през една огромна естествена порта, наречена Фелзентор (скалиста порта), образувана от две грамадни отвесни скали и една трета легнала напреко върху тях. Наблизо там имаше един много привлекателен хотел, но силите ни още не бяха изчерпани и ние продължихме нагоре.

След три часа ние стигнахме до пжтя на железницата. Той изкачваше планината право нагоре, наклонен като стжлба, опряна о някоя кжща, и нам се струваше, че човек трябва да има добри нерви, за да се реши да пжтува с трена нагоре или надолу.

През втората половина на следобед ние често прохлаждахме нашите горещи вжтрешности с ледена вода от бистрите поточета, единствената наистина задоволителна вода, която вкусвахме, откакто бяхме напуснали домовете си. Защото в хотелите на континента ви дават една голяма чаша с лед, за да киснете в нея водата си, което само изменя температурата й, но не я изстудява. Вода може да се изстуди лете достатъчно, само като се джржи в ледници или в затворени сждове с лед. Европейците казват, че студената вода вредяла на храносмилането. От де знаят те това? — те никога не са пили такава.

В шест часа и десет минути ние стигнахме станцията Калтбад, дето имаше голям хотел, с широки веранди, от които се откриваха величествени гледки

на езерна и планинска сценерия. Ние бяхме вече доста изморени, и понеже не искахме да изпуснем пак изгрева на слънцето, вечеряхме колкото можяхме по-набърже и легнахме да спим. Неизразимо удоволствие бе да проснеш изморените си членове в хладните, влажни чаршафи. И как се спеше! — няма друго упойтелно средство като алпийското пешеходство.

Сутринта ние и двамата се събудихме едновременно, скочихме от леглата си, затекохме се към прозорците и подигнахме пердетата, но пак останахме горчиво разочаровани: беше вече три и половина след обед.

Облекохме се мълчаливо и в лошо разположение; всеки обвиняваше другия, че се е успал. Хяри каза, че ако ние бяхме взели водача с нас, както трябало да направим, нямало да пропуснем и този изгрев слънце. На това аз му отвърнах, че той много добре знае, че в такъв случай единият от нас би трябало да бди, за да събуди водача. И добавих, че ние имаме достатъчно да се грижим за себе си при това възкачване, та нямаше нужда от грижите и за един водач още.

През време на закуската ние се поуспокоихме малко, след като разбрахме от пътеводителя, че в хотелите на върха туристът не е оставен само на късметя си, да види или не, изгрева на слънцето, а бива събуден на време от един човек, който минава из коридорите с голям алпийски рог и тръби така, че би дигнал и мъртвите. Имаше и друго нещо утешително: пътеводителят казваше, че горе на върха гостите няма нужда да се бавят много с обличането, а намятат едно червено одеяло и излизат като индийци. Това беше добро, би било даже твърде романтично. Двесте и петдесет души на ветровития връх, с разчорлени коси и развяващи се червени наметала в тържественото присъствие на снежните простори и на предвестното сияние на идещото слънце, би било едно удивително и достопамятно зрелище. Така че добър, а не лош ни бе късметът, като пропуснахме тези случаи да наблюдаваме изгрева на слънцето.

От пътеводителя научихме, че ние сега бяхме на 1000 м. над равнището на езерото — така че цели две трети от нашето пътешествие бяха свършени. Ние потеглихме в четири часа и четвърт след обед. Около 50 крачки над хотела железната линия се раздвояваше. Една отиваше право по стръмния байр нагоре, другата свиваше надясно с твърде слаб наклон. Ние взехме последната и я следвахме на разстояние повече от една миля, свихме край една скала и видяхме един хубав нов хотел. Ако бяхме продължавали да вървим, щяхме да стигнем на върха, но Хяри предпочете да зададе един куп въпроси — както обикновено на човек, който нищо не знаеше и който ни каза да се върнем назад и да вземем другия път. Така и направихме. Но това губене на време ни струва скъпо.

Ние се качвахме и качвахме. И продължавахме да се качваме. Стигнахме около четиридесет върха, но винаги някой нов се показваше отгоре. Почна да вали и валеше най-сериозно. Измокри ни до костите и ни стана много студено. След това гъста като дим мъгла от облаци покри цялата местност и ние вървахме до само релсите, за да не се изгубим. По някога ние се заплесвахме по някоя тесна пътека в ляво от железния път, но скоро при малко разкриване на мъглата ние виждахме, че вървим по ржда на някоя пропаст и лявите ни лакти се проектираха над някакво безгранично и бездънно празно пространство, и тогава въздъхвахме и се връщахме пак към релсите.

Нощта падаше, тъмна, мокра, студена. Около осем часа вечерта мъглата се поразнесе и ни откри една добре утъпкана пътека, която водеше на лево, стръмно нагоре. Ние тръгнахме по нея и когато бяхме отминали доста далеч, за да можем да се върнем и намерим пак железния път, мъглата пак ни закри.

Сега ние се намирахме на открито, изложено на вятра място и трябаше да се движим с в десната страна, за да ни бъде по-топло, макар че рискувахме рано или късно да пропаднем в някоя пропаст. Около девет часа ние направихме важно откритие — че ние въобще не се намираме на никаква пътека. Ние полазихме, опипвайки се наоколо, на ръце и колене, но не можахме да я намерим. Тогава седнахме в калта, на мократа, редка трева, да чакаме. Направихме това и от страх, защото внезапно се натъкнахме на някакво огромно тяло, което ни се показва неясно за момент, за да потъне веднага пак в мъгла. В действителност това бил होता, който ние гонехме, чудовищно уголемен от мъглата, но ние го взехме за образа на некаква ужасна стръмнина и решихме да не се опитваме да я катерим.

Ние седяхме там един цял час, треперяйки, с тракащи от студ зъби, и се карахме за всевъзможни дреболии, но най-много енергия изхабихме да се обвиняваме един други за глупостта, да се отдалечим от железничния път. Ние седяхме с гърбовете си към тази стръмнина, защото вятърът идеше от нея страна. От време на време мъглата ставаше прозрачна, но ние не знаехме кога, защото насреща ни бе празно пространство и разсейването на мъглата не можеше да се забележи. Най-сетне случи се, че еднаж Хяри се оглеждаше наоколо, и ето че там, дотам беше стръмнината, стоеше грамаден, забулен като призрак, хотел. Едва-едва можах да се различат прозорците, кумините и замрежени светли петна. Първото нещо, което почувствах, когато разбрахме това, бе дълбока, неизразима признателност, а второто след това — луда ярост при мисълта, че може би хотелът се е виждал цели три четвърти часа, докато ние седяхме там в калните локви и се карахме.

(Следва)

ДРУЖЕСТВЕН ЖИВОТ

Софийският клон Алеко Константинов на Б. Т. Д. има на 13. ноември м. г. извънредно общо събрание за избор на ново на местото на подалото оставка досегашно настоятелство на клона, някои от членовете на което минаха след летовния XIV. туристски събор в Централното настоятелство, и за разглеждане на някои неотложни дружествени въпроси. От отчета на досегашното настоятелство се вижда, че за времето от 6 март до 12 ноември (девет месеца) членовете на клона са се увеличили от 235 на 430, или с 195 нови члена. През същия период от време клонът е устроил 34 излета, посетени от 950 мъже и 256 дами, от които 739 дружествени членове и 467 гости. Повечето от излетите са били еднодневни, в близката околност на София, но имало е и няколко два, три и повече-дневни до подалечни места, които са бивали обикновено и повече посещавани. Между тях тук ще отбележим петнадесет дневния излет през м. август до Пирин, двата след съборни излета до Рила, в които участваха и другари — конгресисти от други клонове, и двудневния излет до Минамата Плакалица — Згориград — Враца, който е бил същевременно и среща между клоновете Гжрновски, Врачански и Софийски. За отбелязване е също и излета с научна цел до Мездра — Влашко село — Торос — Дерменци — Жглен — Плевен, ръководен от уредника при Народния музей г. Д-р Велков. Традиционният излет на клона на 28 август до „Черния връх“ е бил посетен от 250 души. Уредените на върха поща, лотария и други забави са дали 353 лв. чист приход за фонда „Хижа.“

На пожива на Дубничани за подпомагане в построяката на първата хижа в Рила клонът е отпуснал първоначално безвъзвратно 250 лв., а в последствие заемообразно още 5000 лв. Клонът е влезал в връзки с читалището Алеко Константинов в София за задружни постъпки пред министерството на просветата и пред Свищовската община, да вземат грижата за запазване от разрушение къщата музей на патрона им Алеко в родния му град.

Новоизбраното настоятелство се конституира в следния състав: Председател: Тодор Гудев, под-председател: Хр. Костов, секретар: Г. Сергев, касиер: Ив. Минев, домакин: Л. Лудев и членове Н. Симеонов, Н. Бозов и Л. Ковачева.

Хижа на Витоша. — Одавнашна мечта на старите софийски другари — туристи, построяката на хижа — спасителен дом на Витоша, отива към своето реализиране. Прекъснатото от дългите и изтощителни войни начинание е подето наново — от две страни: от Софийския клон Алеко Константинов на Б. Т. Д. и юношеското дружество Витоша от Ю. Т. С. За постигане на тий желателната в случая задружна работа са били водени преговори между тези две дружества, които за съжаление в последния момент са били прекъснати. Софийският клон на Б. Т. Д. продължава самостоятелно работата по построяката на хижата, която за сега се ограничава в събиране на средства. За тази цел клонът е излезал с следния позив към любителите на бжлгарската природа:

П О З И В

към любителите на хубавата бжлгарска природа, за построяка на туристическа хижа на Витоша.

Родолюбиви бжлгари,

Отдавнашна мечта на софийските туристи е, да изградят своя хижа на гиздавата Витоша. Основният ѝ камък те положиха още през 1910 год., но войните и тук оказаха своето вредно влияние.

Обаче, време е вече тази идея да бъде осъществена и там, горе, в приоблачните висоти на Витоша, да се издигне туристически дом, който да служи за прибежище на всички гости в планината.

Хижа на Витоша, — това ще бъде приятен, спасителен дом, странноприемница, а същевременно и най-високата метеорологическа станция на Бжлгария, отдето ще могат по-добре да се наблюдават и предвиждат атмосферните явления у нас.

Изградена, хижата приветливо ще кани отдадеч охотниците-туристи да посетят планината, ще ги сближава с майката-природа и ще им открива родните хубости.

Бжлгарски граждани,

За постигането на това общеползено дело, ние се обръщаме към Вас и Ви молим да ни дадете Вашата ценна подкрепа, за да издигнем тая сграда, която ще бъде същевременно паметник на туризма у нас и такъв на първия бжлгарски турист — незабравимият Алеко Константинов, — патрон на Софийския клон от Бжлг. Туристическо Д-во. Дайте ни Вашата помощ с вярата, че вършите едно истинско народоползено и културно дело.

Нека с тази и всички други хижки, които ще изникнат по родните планини, направим достъпни хубостите на бжлгарската природа, които съперничат с чудите.

С твърдо убеждение, че всички родолюбиви бжлгари ще се отзоват на нашия позив, макар в тежки за страната времена, ний откриваме общенародна подписка за построяка хижа на Витоша.

София, 10 декември 1921 г.

От настоятелството на Бжлг. Турист. Д-во,
Соф. клон „Алеко Константинов“.

От Долна Баня ни съобщават, че тамкашният клон Ибжр на Б. Т. Д. устройва чести седанки в салона на читалището, на които се четат описания на излети, разказват се туристски преживявания и случки и въобще с интересни забави се поддържа туристически дух между членовете и гостите. Поканват се другарите — туристи от близките клонове да посетят тези седанки. Те стават всяка събота, освен когато салонът е зает от друго дружество.

КЪМ НАШИТЕ ПРЕВОДИ

Матрхорн (Matterhorn, фр. Mont Cervin, 4505 м. висок) е един уединен исполински обелиск, извишаваш се на повече от 1500 метра над околните ледени полета от алпийската група на Монте Роза (Валиските Алпи, на границата между Швейцария и Италия, западно от Семплон). Той е един от най-величествените, най-импозантните изваяния на алпийската природа и нито един връх в целите Алпи няма тъй драматична история като него. Неговата стройна, изшилена фигура е привличала погледите още на най-първите алпинисти, но стръмните му, почти отвесни и надвесени склонове, по които само тук там се задържа сняг, са отблъсквали и най-смелите планинци и дълго време не са позволявали да стъпи човешки крак на челото му. Първото му възкачване, завладяването му, както се изразяват алпинистите, от английския алпинист Хуи прм (описанието на което даваме в тази книжка) ознаменува цяла епоха в историята на алпинизма.

А когато чете човек това описание, като че ли остава изненадан, даже разочарован от лекотата, с която е вървяло изкачването. Но така може да пише само Хуи прм, който цели четири години (1862—1865) систематически е обсаждал великана и осем пъти се е връщал, като мнозина други, победен назад. Едва на деветия път, на 14

юли 1865 година му се удава, придружен от известни алпинисти и първостепенни водачи, да достигне сравнително леко върха. Но ужасната катастрофа на слизане от върха, която е коствала живота на четирмата от групата, показва достатъчно сериозността на пжта. — Три дена по-късно, на 17. юли същата година, се удава на италианския водач Карел, когото Хуимпр напразно така саркастично подиграва в описанието си, в компания с Абата Горé и още двама души от Брионил да изкачи върха от кжм италианската страна.

Днес обикновения пжт за възкачването на върха води по североизточния ржб на масива (на снимката в текста предния от десна страна на отвесната стена), който е следвал и Хуимпр, и не представлява особено големи мъжнотии за опитния алпинист, толкова повече че лошите (опасните) места са осигурени с железни колове и телени въжжа. Въпреки това обаче възкачването е свързано с големи опасности поради постоянното откътрване и падане на камъни през известни часове на дения и поради така обикновените на Матрхорн промени на времето, които са коствали живота на мнозина и много често са приковавали групи от алпинисти с часове и дни на някое запазено място в скалите.

Едуард Хуимпр (Edward Whymper), роден в Лондон в 1840 година, умрял в 1911 година, е може би алпиниста, който е постигнал най-много и най-големи успехи въобще. Алпинизма бе неговото жизнено поприще. Той е изкачил като пръв множество върхове в Алпите, Дофине и Андите (Америка). Той също е първият, който като опитен рисувач нещо е представил въз основа на лични наблюдения и преживявания високо алпийски ситуации и събития. А неговите описания на излети и първоизкачвания са образцови по стил и съдържание в цялата алпийска литература. Просто, ясно, без превъзвисяния, без възклициания, без геройски пжченета той рисува пред нас най-раскошните природни картини. Поместеното в тази книжка описание на изкачването на Матрхорн, което по липса на оригинала се дава по немския превод, е глава от книгата му *Climbs in the Alps* (Възкачвания в Алпите).

Риги Кулм. — Известният американски писател Марк Твен е пропжтвал почти всички страни на света посетил е всички бележити места в тях и се е запознал с всички прояви на културния им живот и с свойствения нему хумор е описал приключенията и впечатленията си от тях. Макар и в такава лека, несериозна форма тези му описания увеличат с своята духовитост и по един неусетен начин ние научаваме от тях много неща от нравите, обичаите и живота в разните страни. И ние туристите можем да почерпим от тях покрай веселия и здрав хумор, който блика из под неговото перо, куп знания и сведения от туристически интерес. Поместеното в тази книжка описание на един излет до Риги Кулм е глава от книгата му *A tramp abroad* (Пжтувания в чужбина).

Риги Кулм е прочут изгледен връх в централна Швейцария. Не много висок (1800 м. над морското равнище), но с раскошно местоположение, той се издига уединен в преддверието на Бернските Алпи, заобиколен като остров от всички страни от езера — от юг и запад романтичното Фирвалдшедско езеро, от север Цугското, от изток Ловернското езеро — и отваря великолепна, необятна гледка на всички страни.

Книжнина — Получиха се в редакцията: Млад турист, год. VII бр. 1, 2, 3. — Ловец, год. XXII, бр. 1—2. — Здраве и Сила, орган на Бжлгарските гимнастически дружества, год. XVIII, бр. 1, 2. — Спортен лист, год. I, бр. 13, 14, 15.

СЪДЪРЖАНИЕ: Ив. Вазов: Обичайте Бжлгария! — А. Г.: В Бачковския манастир. — Р. Попов: Пещери. — Ив. Варджиев: Белмекен. — Ед. Хуимпр: Матрхорн. — Марк Твен: Риги Кулм. — Дружествен живот. — Кжм нашите преводи. — Книжнина. — Картини: Бачковския манастир и долината на р. Чая. — Асеновата крепост. — Езерото под Равни-чал. — Матрхорн.

Редактор: Ив. Велков.

КЖМ НАШИТЕ АБОНАТИ.

С настоящата книжка **Бжгарски Турист** започва своята XIV годишнина, през която ще излезат само 5 книжки, които за старите абонати и дружествени членове ще съставляват второто полугодие на XIII годишнина. Отделянето им в самостоятелна година се наложи пред вид подобренията, които редакцията предприе в желанието си да спомогне за издигане списанието на подобающа висота, която да отговаря на предназначението му като орган на туристската организация в страната и ратник за осъществяването на нейните идеи.

Редакцията е взела мерки, за да може и с малкото средства, с които разполага, да даде едно за днешното време от кжм техника изискано списание. Тя също е влезла в връзки с известни наши труженици в областта на наука, изкуство и литература и се надява с тяхното съдействие да внесе подобрения и по-големо разнообразие и в съдържанието му.

Но както за едното, така и за другото е необходимо на първо место пжлното съдействие на клновете на Б. Т. Д. и на самите дружествени членове. Редакцията моли най-настоятелно всички дружествени членове и клонове да издължт колкото е възможно по-скоро абонамента си и да направят всичко възможно за разпространението на списанието и вжн от тяхните редове.

За новите абонати година XIV от 5 кн. струва 20 лв. Новозаписаните членове плащат също пжлния абонамент от 20 лв. срещу който могат да получат, ако желаят, доколкото не бъдат изчерпани, и първите пет книжки от XIII годишнина.

Настоящата първа книжка от XIV годишнина на Бжлгарски турист изпраща освен на всички наши абонати и на известни на редакцията родолюбиви бжлгари и съчувственици на нашите идеи с надежда, че не ще ни откажат подкрепата си. Тези от тях, които не желаят да получават списанието молим най-учтиво да ни повжрнат тази книжка.

Втората книжка ще се изпрати само на предплатилите абонати и дружествени членове.

Всичко що се отнася до списанието да се изпраща на адрес: Бжлгарски Турист София, ул. Солун, № 23.

От Редакцията.
Индворна Печатница